

BIBLIOTEKA „USPEH“

96

Recenzija za
„DECU DIGITALNOG DOBA“

i dr sci. Devoru Hajtner

„*Deca digitalnog doba* je sveobuhvatno istraživanje aktuelnih i važnih tema, prožeto praktičnim savetima za roditelje.“

— Dr sci. Vendi Mogel, klinički psiholog i autor knjiga „The Blessing of a Skinned Knee“ i „The Blessing of a B Minus“

„Za sve roditelje koji su klonuli pred današnjom tehnologijom, Devora Hajtner vam priskače u pomoć. *Deca digitalnog doba* ne osuđuje i ne soli pamet. Ova knjiga puna je empatije i pronicljivih saveta, pružajući vam u isto vreme prave smernice na osnovu godina i godina detaljnog proučavanja i iskrenih razgovora sa decom. Pravo je zadovoljstvo pročitati je.“

— Lisa Gernzi, autorka knjiga „Tap, Click, Read“ i „Screen Time“; direktor projekta „Learning Technologies“ organizacije Nova Amerika

„Ne dozvolite da vam digitalni život dece uzrokuje stres. Uzmite *Decu digitalnog doba* i upijte dobre vesti i korisne strategije potrebne za usmeravanje dece (ili im dozvolite da oni vas usmere) u pametno i vešto korišćenje digitalnih dobara.“

— Dr Debora Gilboa, ekspert za roditeljstvo i razvoj organizacije „Ask Dr. G“

„Obavezno štivo za roditelje 21. veka! Roditeljstvo u digitalnoj generaciji zahteva kompleksne veštine koje ja, iskreno, nisam imala – sve do sada. Nakon što me je ohrabrila ova aktuelna knjiga dr Hajtner, osećam se daleko spremnijom da vodim svog sina i kćerku kroz sve prednosti i opasnosti današnje umreženosti. Ekspert koji očigledno poznaje svoju struku i deli svoje znanje na ljudski način, dotiče se – i to umešno – tema kao što su poverenje, odnosi, bezbednost i balans. Svako ko je roditelj u današnje vreme trebalo bi da pročita ovu knjigu. Tople preporuke.“

— Meri Donohju, autorka knjige „When You Say „Thank You“, Mean it: And 11 Other Lessons for Insilling Lifelong Values In Your Children“

„Pronađite put od *digitalno zabrinutih* do *digitalno osvešćenih*. Vreme je da prevaziđete svoju grižu savesti zbog nepoznavanja savremenih tehnologija i da postanete kompetentan i samouveren medijski mentor – entuzijastični vodič i obazrivi uzor – svome detetu u digitalnoj eri. Na ovim stranicama pronaći ćete odobravanje, ohrabrivanje, nežan podsticaj da poradite na sopstvenoj upotrebi medija i praktične strategije koje će vam pomoći da postanete *roditelj naklonjen tehnologiji*.“

— Dr sci. Čip Donohju, direktor TEC centra (Technology in Early Childhood) na Institutu Erikson

„Devora se direktno suočava sa problemima modernog doba koji se tiču odgajanja dece u digitalnom svetu. *Deca digitalnog doba* pruža praktične ideje i savete roditeljima koji imaju poteškoće iz ove bolasti i zaista im pomaže da ono što bi moglo biti problem preokrenu u novu priliku. Kao administrator veoma uspešnog 1:1 školskog sektora koji svakodne-vno barata mobilnim uređajima, suočavam se sa brojnim izazovima kojih se dotiče ova knjiga, i to svakodnevno.

Deca digitalnog doba pomoći će ne samo roditeljima u našem odeljenju, već i učiteljima kada je reč o idejama i strategijama da se deci pomogne da napreduju u digitalnom svetu.“

— Karl Huker, direktor odeljenja za Inovaciju i Digitalno učenje u Nezavisnoj školskoj četvrti Ins, osnivač iPadpalooza-e, autor serije knjiga „Mobile Learning Mindset“

„Ova knjiga je puna umirujućih reči i konstruktivnih predloga za današnje roditelje koje brine dečija opčinjenost digitalnim medijima. Bazirana na najnovijim istraživanjima, ova knjiga će pomoći roditeljima da razviju svoju snalažljivost dok traže put kroz ono što im se možda čini kao zabrinjavajući novi svet.“

— Sonja Livingston, autorka knjige: „The Class: Living and Learning in the Digital Age“

„*Deca digitalnog doba* je praktični vodič za roditelje i porodice koje pokušavaju da pronađu put kroz detinjstvo u digitalnoj eri. Iako nije *uni-verzalni broj* ova knjiga bavi se sticanjem samopouzdanja i donošenjem dobro informisanih, namernih odluka koje najviše odgovaraju vama i vašoj porodici. Scenariji i rešenja koja se spominju u knjizi u razvojnom smislu potpuno odgovaraju godištima koja se spominju u knjizi, bilo da su u pitanju trogodišnja deca ili tinejdžeri. Hajtnerova priča jasnim i direktnim tonom, koji će pomoći svim roditeljima da pronađu put koji im najviše odgovara.“

— Dženifer Farington, načelnik i glavni izvršni direktor Dečijeg muzeja u Čikagu

„Dr Hajtner nudi pametne, tehnološki pozitivne savete za roditelje o tome kako biti dobar mentor deci i kako najbolje koristiti tehnologiju, a ne pokušavati ispratiti svaku moguću interakciju našeg deteta na internetu. Cenimo savete primenjive na našu decu o tome kako izbalansirati autonomiju i podršku.“

— Tom Vander Ark, autor knjige „Smart Parents:
Parenting for Powerful Learning“

DECA DIGITALNOG DOBA

Kako pomoći deci da žive (i prežive)
u digitalnom dobu

Dr Devora Hajtner

Finesa

Beograd, 2019

Naslov originala

Screenwise

Devorah Heitner, PhD

Copyright © Finesa

All rights reserved.

Authorised translation from the English language edition published
by Routledge, a member of the Taylor & Francis Group LLC.

Izdavač

Finesa d.o.o. Beograd, Krunska 36
tel: +381112645122; +381646454856
www.finesa.edu.rs

Za izdavača

Lidija Maričić Savusalo

Glavni urednik

Lidija Maričić Savusalo

Prevod

Una Piale

Lektura i korektura

Agencija Tekstogradnja

Grafička priprema

iLearn d.o.o.

Dizajn korica

Marija Milenković

Štampa

FUK Beograd

Tiraž: 1000

ISBN: 978-86-6303-051-0

Beograd, 2019

Za Dena i Harolda

Sadržaj

<i>Uvod</i>		1
<i>Poglavlje 1</i>	Podizanje digitalnih urođenika	7
<i>Poglavlje 2</i>	Dobri su to klinci	31
<i>Poglavlje 3</i>	Ocenjivanje sopstvene digitalne pismenosti	47
<i>Poglavlje 4</i>	Postanite roditelj naklonjen tehnologiji	65
<i>Poglavlje 5</i>	Empatija je prava aplikacija	85
<i>Poglavlje 6</i>	Porodični život u digitalno doba	109
<i>Poglavlje 7</i>	Prijateljstvo i zabavljanje u digitalno doba	139
<i>Poglavlje 8</i>	Školski život u digitalno doba	171
<i>Poglavlje 9</i>	Odrastanje u javnosti	193
<i>Zaključak</i>	<i>Digitalno državljanstvo za narednu generaciju</i>	219
<i>Zahvalnost</i>		225
<i>O autoru</i>		229
<i>Beleške</i>		231
<i>Izvori</i>		239

Uvod

„**T**ehnologija zastupljena u životu moje ćerke svakodnevno me poražava; iako ide tek u šesti razred, redovno koristi onlajn alate i društvene mreže koji su meni potpuno strani, a sa druge strane moram da joj dam neke smernice o digitalnom aspektu njenog života.“

„Kako ograničiti vreme pred ekranom na preporučenih sat-dva dnevno kad deca u današnje vreme koriste sve te uređaje i u školi, i to ko zna koliko dugo? Onda dođu kući i žele malo da se opuste, možda odmore pred televizorom – ali na kraju opet moraju da se vrate uređajima da bi završili domaće zadatke. Ne bih rekao da je vremensko ograničavanje delotvorno, a ni realno.“

„U moje vreme, emitovanje programa na TV-u prekinulo bi se u određeno vreme. Hteli – ne hteli, prestali bismo da gledamo. Često uhvatim samu sebe kako 'prelistavam' svoj Fejsbuk, gledam tupave video-klipove, itd. Da li je moguće da mi se život sada svodi na to? Šta još možemo da uradimo da ponovo uzmemo život u svoje ruke, i pomognemo deci da učine isto?“

Otkako sam počela da vodim radionice na kojima pomažem roditeljima da steknu „digitalno državljanstvo“, suočavam se sa ovakvim pitanji-

ma u svakojakim okruženjima. Kako odgajati te naše „digitalne urođenike“? I kako se njihov svet razlikuje od sveta u kome smo sami odrastali?

Još uvek nema ni traga saglasju kada je reč o tome kako podizati decu u digitalnoj eri, i ponekad nam je teško i da pričamo o tim stvarima a da se ne osetimo kao da nas neko osuđuje. Pokrenula sam organizaciju „Podizanje digitalnih urođenika“ kao izvor koji bi pomogao roditeljima i edukatorima da izađu na kraj s potpunom zbunjenošću koju osete kada vide kako današnja deca obrađuju informacije. Termin „digitalni urođenici“ prvi je spomenuo Mark Prenski 2001. godine, kako bi opisao mlade naraštaje koji odrastaju okruženi digitalnom tehnologijom. Ova generacija navikla je da: „Upija informacije izuzetnom brzinom. Vole da obrađuju više informacija u isto vreme i da multitaskuju. Više vole *prvo* sliku pa tekst, umesto obrnuto... Oni rastu na instant zadovoljenju i čestim nagradama. Više vole igru nego 'ozbiljan' rad.”

Neki kritikuju kao esencijalističko nazivanje onih koji su odrasli bez ovih tehnoloških alata „digitalnim imigrantima“, a one koji su odrasli s njima „digitalnim urođenicima“. Istraživanja su pokazala da digitalni urođenici često mogu biti i digitalni naivci, koji često ne znaju ništa o kvalitetu informacija koje konzumiraju, ni o tome kako se prikupljaju njihovi lični podaci.

Cilj ove knjige jeste da pomogne roditeljima da shvate da odrastanje u digitalnoj eri postavlja neke nove izazove pred našu decu, kao što su, na primer, organizovanje vremena i odnosi sa drugim ljudima. Ona takođe roditeljima pruža odgovore na pitanja kako mi, kao odrasli, možemo deci vičnoj tehnologiji dati smernice na osnovu sopstvenih iskustava. Stoga kad koristim termin „digitalni urođenik“, govorim o *touch-screen* generaciji koja je odrasla ne samo konzumirajući digitalni sadržaj već i stvarajući ga i deleći ga. Današnja deca deo su generacije koja traži sadržaj na zahtev, i gde je svako stvaralac. Kako da im pomognemo da steknu „ulično vaspitanje“ u ovom novom svetu?

Ne bi trebalo mešati digitalnu pismenost s digitalnim državljanstvom. S obzirom na to da vidite da su vaša deca u toku s novim tehnologijama i platformama, verovatno smatrate da tečno govore digitalnim jezikom. No opasno je tako razmišljati. Oni možda brzo savladavaju aplikacije i onlajn platforme, ali i dalje im trebaju vaše smernice.

Pred *touch-screen* generacijom su neverovatne prilike. Saradivanje, stvaranje i deljenje nikad nije bilo lakše, ni zahvalnije. Iako je digitalno raslojavanje i dalje potpuno realan pojam – nemaju sva deca (čak ni ona u bogatim zemljama) internet ili pristup tabletima – roditelji i učitelji pokušavaju da otkriju kako da na ispravan način iskoriste sve prednosti smartfona, tableta, interaktivnih igrica i drugih aplikacija, kao i društvenih mreža.

U zemljama kao što su Sjedinjene Američke Države, Velika Britanija i mnoge druge, tableti su preplavili tržište i koriste ih čak i sasvim mala deca. Prema poslednjem istraživanju koje je sproveo *Dubit Worldwide*, trogodišnjaci i četvorogodišnjaci umeju da odaberu aplikacije koje žele da koriste, a mnoga deca do pete godine već umeju i da snimaju videoklipove i slikaju fotografije. Broj dece koja umeju da prave sadržaj, a ne samo da ga konzumiraju, dramatično je porastao. I u pitanju je veoma važna promena – jedno je koristiti upravljač ili miš i birati TV kanale ili sadržaj na internetu, a sasvim druga umeti napraviti sopstveni sadržaj, i još ga deliti sa drugima.

Zašto je toliko važno ispravno voditi naše digitalne urođenike kroz promenjivi svet tehnologije? Šta je na kocki?

- **Odnosi.** Kako se međuljudski odnosi sve više ostvaruju u digitalnom svetu, da li je vaš digitalni urođenik upućen, ili o tome ne zna ništa?
- **Reputacija.** Sa svakim postom, tvitom, deljenjem sadržaja, vaš digitalni urođenik gradi sliku o sebi, čak i dok eksperimentiše sa